

3.2.2. Національна екологічна мережа України

Загальнодержавна Програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки затверджена Верховною Радою України у 2000 році. Основною метою Програми є збільшення площі земель країни з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану, та формування їх територіально єдиної системи, побудованої відповідно до забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій. При цьому національна екологічна

мережа має відповідати вимогам щодо її функціонування у Всеєвропейській екологічній мережі та виконувати провідні функції щодо збереження біологічного різноманіття. Крім того, Програма має сприяти збалансованому та невиснажливому використанню біологічних ресурсів у господарській діяльності.

Природні ландшафти спостерігаються майже на 40 відсотках території України (табл. 3.2). У найменш зміненому вигляді вони збереглися на землях, зайнятих лісами, чагарниками, болотами, на відкритих землях. Менше половини, а саме – 44 відсотки, лісів

Таблиця 3.2
Земельні угіддя України (станом на 2000 рік)

Назва угіддя	Площа	
	Тис. гектарів	% до площі країни
Ліси	9424,6	15,62
Пасовища	5465,6	9,06
Сінокоси	2307,3	3,82
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	1133,7	1,88
Штучні водосховища	940,4	1,56
Відкриті заболочені землі	1180,8	1,96
Лісосмуги	645,5	1,07
Озера	540,8	0,90
Лимани	334,3	0,55
Чагарники	310,1	0,51
Природні водотоки	244,0	0,40
Штучні водотоки	162,2	0,27
Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються у господарстві	136,0	0,21
ВСЬОГО	22825,3	37,8

Найбільш захищеними є природні комплекси в межах території природно-заповідного фонду, дані про які наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3
Охоронні території природно-заповідного фонду України

Категорія територій та об'єктів	Площа земельних угідь					
	Тисяч гектарів			% до площі країни		
	2000 р.	На 2005 р.	На 2015 р.	2000 р.	На 2005 р.	На 2015 р.
Національні природні парки	600	1455	2321	1,0	2,4	3,9
Природні заповідники	160	350	422	0,3	0,6	0,7
Біосферні заповідники	212	250	301	0,3	0,4	0,5
Регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні сади, зоологічні та дендрологічні парки	1427	2200	3223	2,4	3,6	5,3
ВСЬОГО	2399	4255	6275	4	7	10,4

Програмою передбачається значне збільшення розмірів територій екологічної мережі. Зокрема площа лісовкритих територій за 15 років повинна збільшитись на 7, а сіножаті та пасовищ – на 12 відсотків. Площу національних природних парків планується збільшити майже у 4 рази і довести загальну територію охоронних об'єктів у 2005 році до 7, а у 2015 році – до 10,4 відсотка від загальної площі території держави.

Національна екологічна мережа складається з 14 природних регіонів (табл. 3.4) і з 8 природних коридорів (табл. 3.5), які поєднують регіони.

Програмою планується створення 29 національних природних парків і 7 біосферних заповідників, серед яких найбільшими будуть Сиваський (195 тисяч га), Велике філофорне поле Зернова (100 тисяч га), Прип'ять-Стокід та Нижньодніпровський (по 50 тисяч га), національні природні парки і біосферні заповідники по 50 тис. га: Східні Карпати, Поліський, Український лісостеповий. Площа 11 існуючих заповідників і парків буде збільшена.

Таблиця 3.4

Природні регіони мережі

Назва елементу екологічної мережі	Розташування елементу	Основні складові території та об'єкти
Карпатський	Карпатська гірська країна	Біосферні заповідники: Карпатський, Розточинський, Східні Карпати; природний заповідник Горгани; національні природні парки Синевир, Карпатський, Ужанський, Сколівські Бескиди, Гуцульщина
	Передкарпаття та Опілля	Національний природний парк Галицький
Кримський гірський	Кримська гірська країна	Природні заповідники: Кримський, Ялтинський, гірсько-лісовий; Карадазький, Опухський; національні природні парки: Севастопольський, Чатир-Даг
Західнополіський	Західне Полісся	Біосферний заповідник Західне Полісся; природні заповідники: Черемиський, Рівненський, Південнополіський
Центральний Поліський	Придніпровське Полісся	Біосферний заповідник Поліський; природні заповідники: Дніпровський, Деснянський; національні природні парки: Мезинський, Коростишівський, Ічнянський, Голосіївський
Східний Поліський	Східне Полісся	Національні природні парки: Середньосеймський, Деснянсько-Старогутський, Тростянецько-Ворсклянський
Подільський	Подільська височина	Природний заповідник Медобори; національні природні парки: Подільські Товтри, Кременецькі гори, Центрально-Подільський, Саранський ліс, Дністровський каньйон
Середньо-дніпровський	Середнє Придніпров'я	Український лісостеповий біосферний заповідник; національні природні парки: Черкаський бір, Холодний Яр, Середньо-Придніпровський, Трахтемирівський, Переяслав-Хмельницький, Чорноліський; Канівський природний заповідник
Придонецький	Долина р. Сіверський Донець	Національні природні парки: Святі Гори, Сіверсько-Донецький, Слобожанський, Гомольшанський

Продовж. табл. 3.4

Назва елементу екологічної мережі	Розташування елементу	Основні складові території та об'єкти
Донецько-Приазовський	Донецький кряж, Приазовська височина	Український степовий природний заповідник; національні природні парки: Приазовський, Меотида
Таврійський	Дніпровсько-Молочанське межигір'я	Біосферні заповідники: Чорноморський, Асканія-Нова; національні природні парки: Нижньодніпровський, Азово-Сиваський
Нижньодністровський	Пониззя долини р. Дністер	Нижньодністровський національний природний парк
Нижньодунайський	Пониззя долини р. Дунай	Дунайський біосферний заповідник
Азовський	Азовське море	Казантипський, Опуцький природні заповідники; національні природні парки: Азово-Сиваський, Сиваський, Меотида
Чорноморський	Північно-східний шельф Чорного моря	Національні природні парки: Велике філофорне поле зернова, Мале філофорне поле, Джарилгач, Кінбурнська коса

Таблиця 3.5

Природні коридори мережі

Назва елементу екологічної мережі	Розташування елементу	Основні складові території та об'єкти
Поліський	Зона лісів	Ліси першої та другої груп, болота
Галицько-Слобожанський	Зона лісостепу	Ліси першої та другої груп, лісосмуги, луки, пасовища
Південноукраїнський	Зона степів	Лісосмуги, пасовища, сіножаті
Прибережний	Прибережна морська смуга Азовського і Чорного морів	Внутрішні морські води, морські коси, мілини, пляжі, острови
Дністровський	Долина р. Дністер	Заплавні луки, чагарники, схилі землі з незначним рослинним покривом, ліси, водні об'єкти

Продовж. табл. 3.5

Назва елементу екологічної мережі	Розташування елементу	Основні складові території та об'єкти
Бузький	Долини річок Західний і Південний Буг	Заплавні луки, чагарники, схилі землі з незначним рослинним покривом, ліси, водні об'єкти
Дніпровський	Долина р. Дніпро	Заплавні луки, чагарники, схилі землі з незначним рослинним покривом, ліси, водні об'єкти
Сіверсько-Донецький	Долина р. Сіверський Донець	Заплавні луки, чагарники, схилі землі з незначним рослинним покривом, ліси, водні об'єкти

Контрольні запитання і завдання

1. Обґрунтувати актуальність створення екологічної мережі.
2. Назвати головні складові екологічної мережі.
3. Представити графічно і проаналізувати темпи збільшення в Україні за період до 2015 року показників по національних парках України (природних заповідниках, біосферних заповідниках, інших заповідних територіях).
4. Охарактеризувати особливості екологічної мережі причорноморської зони України.
5. З використанням карти розробити схему природних коридорів екологічної мережі України.